

ALFÖLD.

ALFÖLDI GONDOLAT.

Még tegnap itt járt közöttünk, ma halópora már az enyészeté. Idegen hangzású grófi név, dícső magyar hagyománnyal. Mégis self-made man a szó legigazibb értelmében, aki ezt a családi örökséget soha nem kamatoztatta. Fiatalsága rögs útjáról meredekséggel fölívelő pálya. Szellemi arisztokrata, a leg-nemesebb demokrata gondolkodással, lebilincselő közvetlenséggel. A história művelője, egyben a jelen éleslátású megfigyelője.

Kevesen vannak, akik Nála jobban ismerték a mai Magyarországot. Még kevesebben, akik olyan filozófikus magaslatról szemlélték, mint Ő. Szívvel-lélekkel kulturpolitikus, akinek gondolkodása elér a tanyavilág legrejtettebb zugáig és a tudomány legmagasabb csarnokáig.

Mint kultuszminiszter a magyar tudományosság külügyminisztere. Egyéniség. Nagy ember. Gazdag lélek. Minden értékét odateszi a nemzet lába elé. Akárcsak mintaképe, Széchenyi István, vagy mestere, Tisza István — magányos ember. Sorsa a nagy emberek sorsa: magában kell megvívnia harcait. Osztályrésze a tragikum: munkájának áldozatává lesz.

Államférfiú, nyugateurópai értelemben. Tanulmányait, külföldi gazdag tapasztalatait fiatalon, saját erejéből szerzi meg. Pályája elején jellemzi már a sokoldalúság. Munkaköre messze túlterjed az ország határain és mint fiatal ember már a legnagyobb munkatársa.

Fanatikus optimista. Szívós akaratú, céltudatos reálpolitikus. Ragyogó képességű szónok, rutinos debatter és mégis talán lelkének legnagyobb megnyilvánulásai, amikor mint tudós publicista dolgozó szobája csendes magányában könyvei között lehet. Életművész, aki rengeteg elfoglaltság mellett mindenkor megőrzi nyugalmát és a nagy eszmére tudja gondolatait összepontosítani. Soha ki nem zökkentette semmi és kitűnően értett ahhoz, hogy minden új gondolatot, eseményt és fordulatot azonnal a központi vezéreszme szolgálatába állítson.

Sokoldalú lelkének egyik jellemző vonása volt kifinomult művészi ízlése. Ez a külsejében puritán férfiú a szépnek rajongója volt. Minden alkotása elárulja a művészelket. Ahogyan a gondolatok agyában pillanatok alatt átfomálódtak és szinte rajzos alakot öltöttek, a szobrász szelleme nyilvánult meg benne.

Búvárkodásainak, államférfiúi tapasztalatainak végső kikristályosodása, jellegzetes éleslátásának eredménye volt élete utolsó éveinek vezéreszméje: az Alföldi Gondolat. Ellenfeleivel szemben ennek jegyében érte el a legnagyobb diadalt, ekkor domborodott ki egyéniségének igazi nagysága. Azt hangoztatták vele szemben, hogy nem tud megszabadulni a békeidők nagy méreteinek kényszerképzeteitől, hogy kiváló miniszter lett volna Nagymagyarországon, így azonban túlméretezte szerencsétlen csonka hazánkra tárcája programját. Túlbecsülte saját programjának, a kulturfölnyének jelentőségét.

Ő, miután pótolta a mult mulasztásait, alkotni tudott maradandót, új, átfogó vezérgondolatot állított a nemzet elé.

Alföldi Gondolatának alaptétele volt, hogy a nagy magyar Alföld népét fel kell emelni. Megfoghatózott erőinket a vidék istápolására kell felhasznál-

nunk; a nemzet jövője függ attól, megindítható-e vidéken az igazi városi élet. Szerinte ez a jövő Magyarország programja. Hányszor hirdette Klebelsberg az ő történetfilozófiai szemléletéből leszűrt tételét, hogy a nyugateurópai városok legtöbbje egy-egy kolostor-, vagy egyetem-alapító fejedelemnek köszöni felvirágzását...

Amit Rajta kívül meg sem mert kísérni senki sem: megépítette a Kolozsvárról elüldözött egyetem végleges szegedi hajlékát. Rengeteg időt, szerető gondosságot fordított ennek a kedves gondolatának megvalósítására. Benső kapcsolatok fűzték az egyetem professzori karához, valamennyi tudományos intézetet ismerte és gondozta. De amikor a munkátlanság nagy pangásában életet jelentő állami pénzforrásokat megszerezte és ösztönözte a várost külön áldozatok hozatalára, lelki szemei előtt már Nagyszeged nagyvárosi körvonalai bontakoztak ki. Később egyre céltudatosabban és fáradhatatlanul dolgozott ezért az eszméért, miközben egybeforrott lelke városunkkal. Szegednek nem újjáépítője, nem felsegítője, hanem nagygyá növelője kívánt lenni.

Mi, akik közel állottunk hozzá, megdöbbenen gyászoljuk és ma még fel nem mérhetjük pótolhatatlan veszteségünket. Tragikus végzete megdöbbenetette a leghevesebb ellenzőit is. Minden szavukból kiérzik annak megismerése, hogy nem egyéni csapás szakadt ránk, hogy ennél a ravatalnál nem Szeged gyászol, hanem tragikus ez a csapás, amely azt a nagy nemzeti eszmét érte, melyet Klebelsberg olyan hűséges magyar lélekkel szolgált.

Örök nyugalomra tér álmainak köemlékei közé, oda, ahol maga kívánt megpihenni egykor fáradtan: a fogadalmi templom kriptájába, az egyetlen dísztelen helyre, amely még nem hordja magán széperzékétől vezérelt kezének gondoskodását. Bizony Ő sem gondolt arra, hogy földi pihenés nélkül ily korán költözik oda.

Bármily áldozatok árán gondoskodnunk kell arról, hogy Szeged legnagyobb polgárának nyugóhelyét átalakítsuk Hozzá méltó környezetté, azután pedig vegyük át örökségét: vigyük diadalra Klebelsberg legsajátosabb, legkedvesebb eszméjét, a mindnyájunk boldogulását, gyermekeink jövőjét jelentő Alföldi Gondolatot.

(Szeged.)

Kogutowicz Károly.

KLEBELSBERG EMLÉKEZETE.

Abból az országos részvétmegnyilatkozásból, amely Klebelsberg Kunó gróf halálát kísérte az alábbiakban néhány szemelvényt állítunk össze.

Pető Sándor.

Erdeklődése központjában másfél évtizeden keresztül a történetírás újjászervezése állott. Az ő munkáló és munkáltató energiája nélkül talán sohase virágzott volna a hatvanas évekre emlékeztető gazdagságában és eredményességében a magyar történetírás. Ez az érdeme, amelyen nem kell osztozkodnia